KÜLTÜR avrupa

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi | Mart 2017 | Sayı: 13 | www.avrupa-kultur.eu

TİYATROM

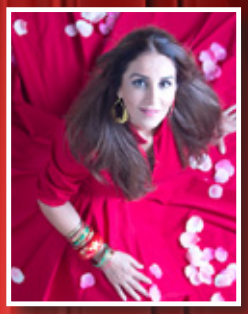

Berlin'in orta yeri **TİYATROM** Yekta Arman'ın gözünden bir girişimin tarihsel anlamı

"Türkî" Almancanın yeni dergisi **renk.**

Şirin Üstün'le müzik, insan ve adalet üzerine

Leipzig: Kent, kitap, tarih

AYPA TV

UĞUR MUMCU'nun İZİNDE ÇEYREK ASIRLIK BİR ÇABA

www.aypa.tv

www.yaprakkiran.de

Çizimler | Zeichnungen

İçindekiler

YENİ BİR DERGİ, YENİ BİR TASARIM, YENİ BİR GENÇLİK
renk-magazin.de

EMEL HUBER

Almanya'da yaşayan Türk asıllı gençlik hakkında hep yetişkinler, bilim insanları, politikacılar, Almanlar, yani hep "başkaları" bir şeyler söyler ya, işte birkaç genç bir araya gelerek kendileri hakkında yazmaya başladı ve yepyeni bir dergi ortaya çıkardı: renk-magazin.de. Aralık 2016'ya dek yalnızca internet üzerinden ulaşılabilen dergi, basılı haliyle de okur önüne çıktı.

SAYFA: 4

ALMANYA VE BERLİN'İN İLK YERLEŞİK TÜRK TİYATROSU
Tiyatrom

ALİ YILDIRIM

Tiyatronun bir yaşam okulu olduğunu düşünen Türkçeli bir grup genç insanın on yıllar önce başlayan girişimi, görünen o ki, Berlin tarihine yapışıp kalacak. TİYATROM, 1984'ten bu yana kendi adıyla faaliyette. Geçmiş 33 yıllık süre içinde 23 yıl Berlin Kültür Senatörlüğü tarafından finanse edilen Tiyatrom, 2008 yılından beri hiçbir maddi destek almadan kendi ayakları üzerinde durmaya çalışıyor. Giderlerini tek başına karşılıyor ve tüm güçlüklere rağmen etkinliklerini sürdürüyor. Tiyatrom'un yükünü yıllarca yüksünmeden taşıyan isimsiz bir kahraman, Yekta Arman, "Bir tiyatronun aldığı yardımı kesmekle bir tiyatroyu kapatamazsınız, çünkü tiyatro bir tutkudur ve sadece sevgi ile yapılır" diyor.

SAYFA: 10

BİR MÜZİK VE KİTAP KENTİ ÜZERİNE NOTLAR
Leipzig

NALAN ÇELİKBUDAK

Leipzig, yüzyıllar boyunca sayısız besteciye, ressama, yazara ev sahipliği yapmış bir kent... Tarihi kafeleri, matbaa ve kitap merkezleri, festivalleri, fuarları, müzeleri, meydanları ve üniversitesiyle bir kültür kenti... Barok dönemin en büyük bestecisi Johann Sebastian Bach'ın damgasını taşıyan kentin caddelerinde, sokaklarında şimdi bile adeta onun ezgileri yayılıyor.

SAYFA: 22

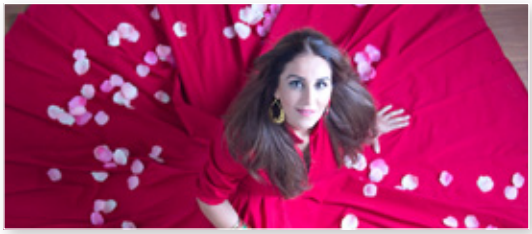

AVRUPA'DAKİ KAMPLAŞMAYA KARŞI MÜZİKLİ REÇETE
'Aşure'

IŞIN TOYMAZ

Şirin Üstün, "Dermanın Olayım", "Güle Dokunma", "Kunc-i Gurbet/Yeraltı Gelinleri" adlı solo albümlerinin ardından geçtiğimiz yıl 12 Anadolu ezgisinin yer aldığı "Aşure - Habil ve Kabil" albümüyle yeniden karşımıza çıktı. Birbirimize diş gıcırdattığımız, hoşgörü kelimesini unuttuğumuz şu sıralar, "referandum sıcağındaki" soğumuş yüreklerimiz, "Aşure - Habil ve Kabil" ile yeniden ısınıyor. Şirin Üstün'le müzik, adalet, insan ve siyaset üzerine konuştuk.

SAYFA: 28

FERİDUN ZAİMOĞLU DA ROMANLAŞTIRDI
Luther'in tezleri 500 yaşında

HALİT ÇELİKBUDAK

Avrupa'nın tarihinde 16'ncı yüzyıl dinsel bir reform çağı olarak nitelenir. Çünkü daha önce Katolik ve Ortodoks olarak ikiye ayrılan Hıristiyan dünyası, bu kez Martin Luther öncülüğünde yeni bir ayrışma yaşar... Bunun sonucunda Hıristiyanlık'ta ikinci büyük mezhep olan "Protestanlık" doğar. O çağda Hıristiyanlık'ta gerçekleşen bu değişim "Reformasyon" olarak adlandırılır. Bu büyük değişim, Almanya'da küçük bir kentteki Wittenberg Üniversitesi teoloji kürsüsünde genç bir keşiş olan Martin Luther'in (1483–1546) etkisiyle alevlenen teolojik bir tartışma olarak başlar.

SAYFA: 38

YENİ BİR DERGİ, YENİ BİR TASARIM, YENİ BİR GENÇLİK

renk-magazin.de

EMEL HUBER

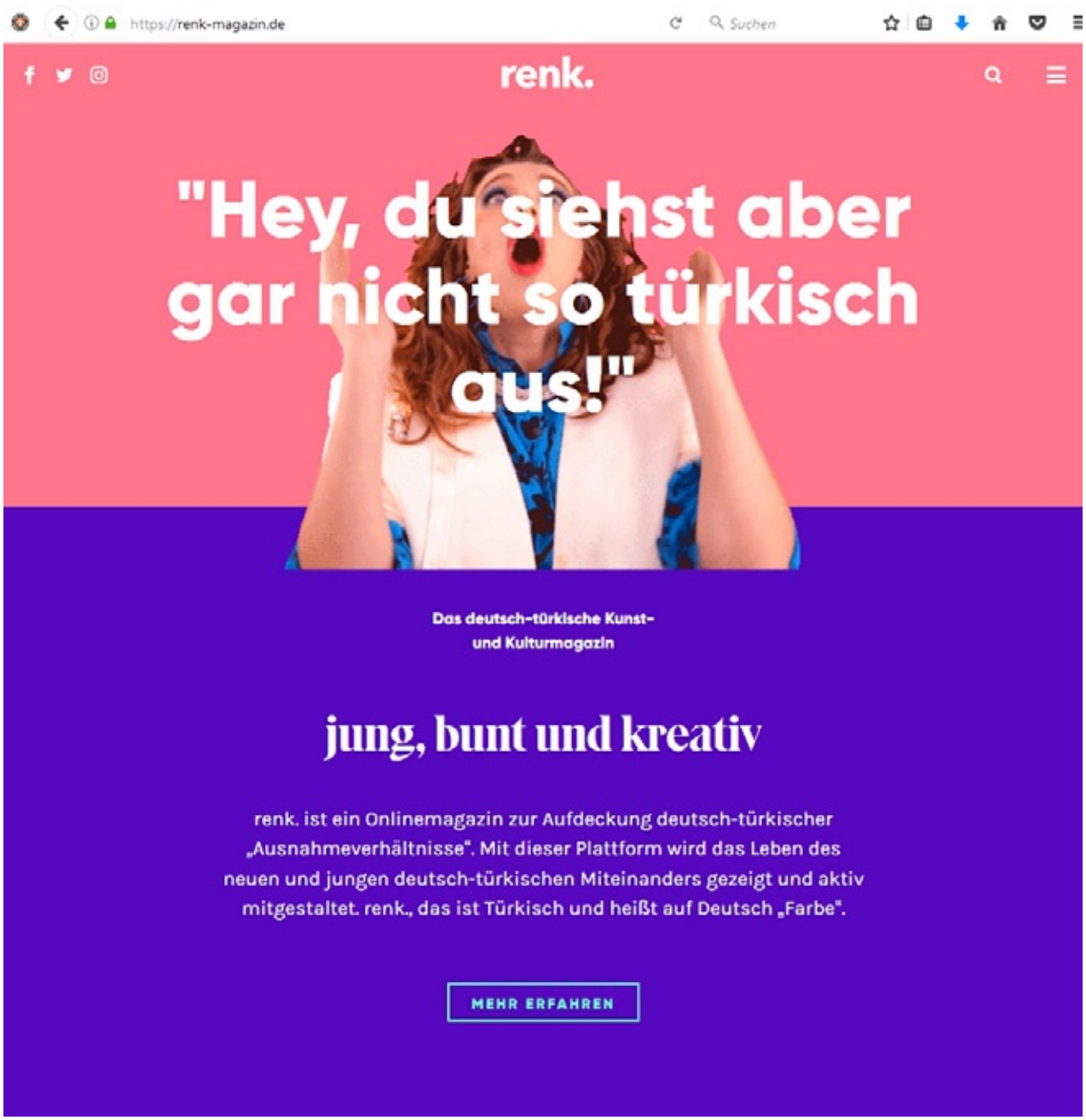

Almanya'da yaşayan Türk asıllı gençlik hakkında hep yetişkinler, bilim insanları, politikacılar, Almanlar, yani hep "başkaları" bir şeyler söyler ya, işte birkaç genç bir araya gelerek kendileri hakkında yazmaya başladı ve yepyeni bir dergi ortaya çıkardı: **renk-magazin.de**.

Aralık 2016'ya dek yalnızca online olarak ulaşılabilen dergi Aralık ayında basılarak da yayınlanmaya başlandı.

Derginin bence iki ağırlık noktası var, çokdillilik ve çokyönlülük. Bu da daha ad seçimiyle belirginleşiyor, renk. Yani Türkçe bir sözcük, ama dergi Almanca. İkinci ağırlık noktası olan çokyönlülük ise renk sözcüğünün anlamında belirginleşiyor. Ama yalnızca renk değil, rengârenk bir dergi. İç açıcı tüm renkler var, buna koşut olarak da dergide ele alınan konular, kişiler, kişilerin yapısı, hepsi rengârenk. Yani aynen gerçek dünyada olduğu gibi. Ama gerçek dünyada biz Türkler asık suratlıyızdır ya genellikle, dergi öyle değil, güleryüzlü, cıvıl cıvıl, ışıl ışıl bir

dergi. Gencecik bir dergi. Zaten yapımcılar da gencecik. Yirmili yaşlarında hepsi.

Almanya'da doğup büyümüş olan Melisa Karakuş 2013 yılında başlatmış bu girişimi. Kısa bir süre sonra (anladığım kadarıyla kendisi gibi Türkçe-Almanca ikidilli olan) başka gençler de kendisine katılmış ve www.renk-magazin.de oluşturulmuş. Çok kısa bir sürede değişik kesimlerin dikkatini çekmişler, davet edilmişler, burslar kazanmışlar, gazetelerde haklarında haberler yapılmış.

DİL OYUNLARIYLA KÜLTÜRE MÜDAHALE

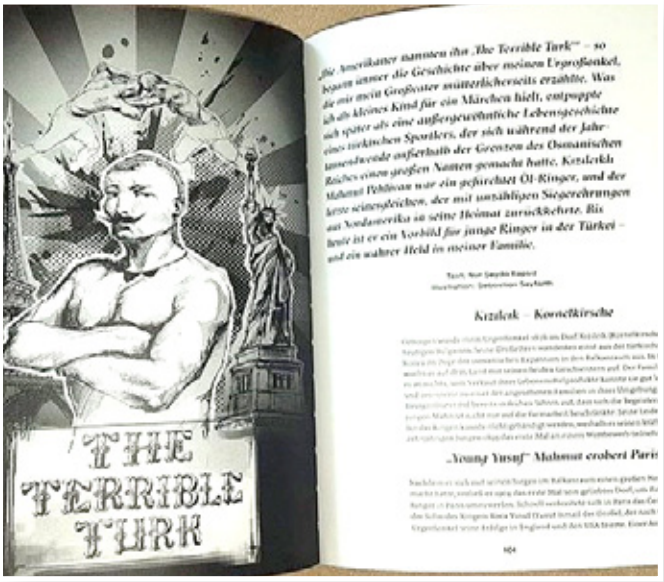

Derginin temel konusunu kültür ve sanat olarak belirlemişler. Ama bence en çok sevdikleri konu, tüm çokdillilerde olduğu gibi, dil ve dil oyunları. Türkçenin yerleşik kalıplarını alıp sözcüğü sözcüğüne Almancaya çeviriyor, sonra da açıklamasını veriyorlar. Ve bunu öyle büyük bir keyifle yapıyorlar ki, ben okurken gülüşmelerini duyar gibi oluyorum. Son aklımda kalan "kafayı yemek" örneği, "Er hat den Kopf gegessen". Hangi ikidilli bayılmaz bu oyunlara?..

Ama yalnızca dil açıklamalarında bulunmuyorlar, yerleşik kültür öğelerini de açıklıyorlar. Verdikleri açıklamalar nesnel açıdan doğru olduğu kadar, dil kullanımı ve metinleştirme açısından da son derecede düzeyli. Yani dergi gerçi rengârenk ve çok güleryüzlü, ama içerik açısından son derece ciddi, yürekli, samimi, eleştirel ve güvenilir.

Sanatla ilgili haberler de hem çok iyi seçiliyor hem de güvenilir bilgiler olarak veriliyor. Son okuduğum haberler Berlin Film Festivali hakkındaydı örneğin.

Bireylerin birey olarak kabul edildiği, Türk müsün, Alman mısın diye sorulmadığı, ikisinin de dayatılmadığı, özgür, düşünen, gülen, çalışan, ilgili, yaptığı

Derginin son olarak üstünde durmak istediğim niteliği de "online dergi" olması. Bunu gayet olumlu ve yetkin bir biçimde kullanıyorlar. Görsel ve işitsel öğeler işlevsel olarak yan yana geliyor; yazılı metinler, resimler, videolar, söyleşiler.. bir arada çokyönlü bir bütün oluşturuyor.

işi ve hayatı seven (en azından ben öyle olduklarını çıkarsıyorum) gençlerin yaptığı bu dergi beni gerçekten mutlu ediyor. Kendilerine daha uzuun yıllar yeni dergiler hazırlarken, okurlarına da okurken aynı mutluluğu yaşamalarını dilerim.

ALMANYA VE BERLİN'İN İLK YERLEŞİK TÜRK TİYATROSU 33 YAŞINDA

BERLİN

TİYATROM

ALİ YILDIRIM

Tiyatronun bir yaşam okulu olduğunu düşünen Türkçeli bir grup genç insanın on yıllar önce başlayan girişimi, görülen o ki, Berlin tarihine yapışıp kalacak.

TİYATROM, 1984'ten bu yana kendi adıyla faaliyette. Geçmiş 33 yıllık süre içinde 23 yıl Berlin Kültür Senatörlüğü tarafından finanse edilen Tiyatrom, 2008 yılından beri hiçbir maddi destek almadan kendi ayakları üzerinde durmaya çalışıyor. Giderlerini tek başına karşılıyor ve tüm güçlüklere rağmen etkinliklerini sürdürüyor. Tiyatrom'un yükünü yıllarca yüksünmeden taşıyan isimsiz bir kahraman, Yekta Arman, "Bir tiyatronun aldığı yardımı kesmekle bir tiyatroyu kapatamazsınız, çünkü tiyatro bir tutkudur ve sadece sevgi ile yapılır" diyor. Yekta Arman, bu tarihsel girişimin öyküsünü bizlerle paylaştı.

- Tiyatrom hangi koşullarda doğdu? Amaç neydi? Nasıl bir işlevi oldu? İlk yılların anlamı sizce neydi? Berlin ve bu kentte

yaşayan Türkçeli toplum için nasıl bir değer taşıyordu? Özetle: Bugünden bakınca geçmişi nasıl görüyorsunuz?

YEKTA ARMAN - 1970'li yılların başında burada yaşayan Türkler tiyatro çalışmalarına başlamışlardı. 1971'de çeşitli dernek çatısı altında yürütülen tiyatro çalışmaları vardı, ancak bunlar başlangıç düzeyindeydi. 1972-1973 yıllarına gelindiğinde artık dernekler müzik, tiyatro gibi çeşitli kültürel çalışmalara ağırlık vermiş durumdaydılar. Ben de buradaki değerli arkadaşlarımı o dönemde tanıma fırsatı buldum. Böylece Berlin'de ilk yerleşik Türk Tiyatrosu kurulmuş oldu: Yıl, 1974.

Başta İstanbul Şehir Tiyatroları'ndan ayrılıp işçi olarak Berlin'e gelen rahmetli Engin Akçelik, Suavi Eren, rahmetli Kaya Gürel, rahmetli Yüksel Topçugürler, Birgül Topçugürler, Meray Ülgen, Beatris Tuncay, Mete Özcü, Hanife Özcü ve teknik sorumlumuz Hüseyin İşlek isimlerini sayabiliriz. Şu anda hatırlayamadığım arkadaşlarımız da olabilir.

1979'a kadar Aziz Nesin'in "Demokrasi Gemisi" adlı oyununu oynadık. Berlin'de 4 yıl boyunca sahnelediğimiz 70'in üzerinde oyunu turne düzenleyerek Almanya'nın birçok şehrinde sergiledik. Güner Namlı'nın „Ayrıklar" adlı oyununu uzun süre oynadık. Bizim insanımızın yaşamını çok yakından gözlemleyen bir oyundu.

1980'nin Ocak ayında Türk Ensemblesi olarak Schaubühne'deki çalışmalara fiilen başladık. Türkiye'nin yetişdirdiği değerli insanlarla beraber çalışma fırsatı bulduk. Tuncel Kurtiz, Kerim Afşar, Beklan Algan, Ayla Algan, Macit Koper, Şener Şen, Toron Karacaoğlu, Dilek Türker

ve Berlin'de yaşayan bizler bu grubu oluşturduk ve Schaubühne Berlin Türk Tiyatro grubunu kurduk. Bu grubun en büyük özelliği çok özel insanların bir arada olmasıydı. Schaubühne'de 4 yıl kaldık. 4'ü çocuk oyunu olmak üzere 13 oyun sergiledik. Sevgili Haldun Taner hocamızın da prömiyerinde hazır bulunduğu başrollerini Ayla Algan ve Tuncel Kurtiz'in oynadığı „Keşanlı Ali Destanı", Nazım Hikmet' in „Ferhat ile Şirin'i, Güngör Dilmen Kalyoncu'nun „Kurban" adlı oyunlarını birer baş yapıt olarak kabul edebiliriz.

- Yani bir tür "tarih önceniz" de var?

YEKTA ARMAN – Evet, özetle: 1974 Berlin Oyuncuları, 1979 Schaubühne Türk Topluluğu ve 1984'te de Tiyatrom kuruldu. Şöyle söyleyebiliriz: Berlin Oyuncuları ve Schaubühne Türk Tiyatro Topluluğu bir yerde Tiyatrom'un temellerini oluşturdu. 1984 yılında Berlin Kültür Senatörlüğü Schaubühne'ye, bünyesindeki Türk topluluğunu kendi imkanlarıyla yaşatması gerektiğini söyleyerek maddi desteğini çekti. Schaubühne de bu şartlarda grubu bünyesinde taşıyamayacağını dile getirince biz de Berlin'deki sivil toplum kuruluşları ile kurulacak bir Türk tiyatrosunu destekleyip desteklemeyecekleri konusunda görüşmeler yürütmeye başladık. Bu süreçte en büyük rolü Niyazi Turgay üstlenmiştir. DAAD'nin bursuyla Berlin'de bulunan Çetin İpekkaya'yı da yönetmen olarak göstererek Türk tiyatrosunun kurulması yönünde çalışmalarımızı yürüttük. Elbette bu hiç kolay olmadı. Sonuç itibariyle ilk olarak 2 senelik deneme süreci olmak üzere Berlin Kültür Senatosu kuruluşumuzu onayladı. Böylece Tiyatrom kurulmuş oldu. (5 Mayıs 1984)

Çocuk oyunları, gençlik oyunları ve yetişkinler için oyunlar, oyunlar ve oyunlar...

- Tiyatrom'un yükseliş dönemi diyebileceğimiz yılları var mı? Hangi yıllarda hangi tür başarılardı bunlar? Bu görece ferah yılların bir dökümünü verip değerlendirebilir misiniz?

YEKTA ARMAN – Kuruluş, bize şunu dedirtti: Artık bizim de bir tiyatromuz var. Cep telefonları, internet ve facebook, twitter olmasa bile coşku ile birinci ve ikinci kuşağın sahiplendiği bir Tiyatrom oldu.

Bugüne kadar 150'nin üzerinde prömiyer, 8 dünya prömiyeri, 600 misafir oyun ve etkinlik, 226 konser ve resital, 47 sergi, 184 edebi ve felsefi akşamlar, 76 müzik ve şiir akşamı, 54 film gösterimi, 8 bin 644 çocuk ve 12 bin 482 genç insanın katıldığı uygulamalı tiyatro çalışmaları... Ankara, İstanbul, Antalya, Van, Trabzon ve İzmir Devlet Tiyatroları... İstanbul, Eskişehir, İzmit Şehir Tiyatroları, Berlin Grips, Karosel ve Freie Volksbühne tiyatroları ile yapılan ortak projeler...

Hiç durmadan ara vermeden, normal bir tiyatronun yaptığından daha fazla çalışma ve üretim. Çocuk oyunları, gençlik oyunları ve yetişkinler için oyunlar, oyunlar ve oyunlar...

Schaubühne Grubu'ndaki arkadaşların Türkiye'ye dönmesi ile biz Berlin'de yaşayanlar bütün sorumluluğu üstlenerek bu çalışmaya başladık. Amaç hep daha iyiye ve daha güzele ulaşmaktı. Yani, tiyatro çalışanı için "ferah ve rahat yıllar" yoktur. Hep yeniye, güzele ve doğruya hedeflenirsiniz. Elbette bu elde ettiğiniz başarı ve maddi yardımla eş orantılı olarak yürür.

- Ya Berlin'in "tekleşmesi"?

YEKTA ARMAN – 1989'dan sonra Berlin Duvarı'nın yıkılışı ile birlikte Berlin'in başkent konumuna gelmesi, ister istemez Doğu Berlin'i batı standartlarına taşıma yarışı ve birleşmenin getirdiği heyecan, yatırım ve inşaat sektöründe patlamalara yol açtı. Amaç, on yıl içinde Doğu Almanya'yı Batı Almanya seviyesine taşımaktı.

Gerek siyasiler, gerekse üst düzey yöneticileri ilk olarak yaşam standartını yükseltmek üzerine kurdular hedeflerini. Bu yaklaşımı sosyal ve kültürel alandaki çalışmalarda da aynı seviyede tutamadıkları için ister istemez Berlin'de ve Almanya genelinde bu eksiklik bize de yansıdı. "Türklerin de mi tiyatrosu var?" gibi söz-

lerle karşılaştık. 1989 öncesi Almanya'nın diğer şehirlerine her ay devamlı yaptığımız turneleri, bu tarihten sonra yılda 4-5 kez ancak yapabiliyorduk.

- Neden?

YEKTA ARMAN - Çünkü kültür dairelerinin ve sosyal çalışma yapan kurumların bütçeleri ya daraltıldı ya da tamamen kaldırıldı, bölgesel bir kotaya kondu. Berlin'de kalıcılığı sağlama adına 1990-2000 yılları, Tiyatrom'un ve Berlin'de soluk alıp veren sanatın her kesiminde üreten arkadaşlar için çok zor geçen yıllar oldu.

Gerek dili yaşatma, gerek reperatuar hazırlığı, gerekse kendimizi tanıtma adına yaptığımız çalışmalar, yabancıların hiçbir şekilde öneminin kalmadığı o yıllarda, epey zor ve bir o kadar da acı geçen yıllardı diyebilirim. Ama Tiyatrom ara vermeden ve bıkmadan, onurlu çalışmalarına devam etti.

Tiyatroda seyirci değişkendir. Bundan otuz sene önceki seyircimizle bugünkü seyircimiz arasında çok fark var elbette. Teknolojinin ilerlemesiyle insanların ilgi alanları da farklılaşabiliyor. Ama tiyatro öyle bir şeydir ki, kendinden hiçbir zaman için ödün vermez. Bu nedenle her zaman yaşamıştır. Çünkü tiyatro bizlere insan ilişkilerini en iyi şekilde hatırlatır. Sahne bize hep şunu söyler: "Ne olur unutmayın, insansınız, insan gibi yaşayın ve zamanı gelince de insan gibi bu dünyadan göçüp gidin." Bu yüzden tiyatronun kendisi kalıcıdır. Hep var olmuştur ve olacaktır. Ancak oyun içeriklerinde değişiklikler olabilir. Son yıllarda Tiyatrom'da da komedi türü oyunların daha rağbet gördüğünü söyleyebilirim.

- Tiyatrom'un zor yılları ne zaman başladı? Neden bir gerileme, hatta etkisizleşme yaşadı? Daha doğrusu böyle bir etkisizleşme süreci yaşandı mı? Bir "zor yıllar bilançosu" çıkarabilir misiniz?

YEKTA ARMAN - Ben Türkiyemizin ender yetişdirdiği güzel insanlarla hem tiyatroda hem de sinemada çalışma imkânı buldum. Kerim Afşar, Kemal Sunal, Yaman Okay, Beklan Algan, Kaya Gürel, Müşfik Kenter, Şener Şen, Tuncel Kurtiz, Ayla Algan, Macit Koper, Ergüder Yoldaş, Toran Karacaoğlu, Yıldız Kenter, Dilek Türker, Rutkay Aziz, Başar Sabuncu, Aydın Engin, Yılmaz

Ama tiyatro öyle bir şeydir ki, kendinden hiçbir zaman için ödün vermez.

Onay, Nurhan Karadağ, Yücel Erten, Yüksel Topçugürler, Birgül Topçugürler, Engin Akçelik, Meray Ülgen ve sevgili Çetin İpekkaya bunların başında geliyor. Bu güzel insanlardan oyunculuk ve tiyatro adına çok şey öğrendim. Aramızda olmayanları özlem ve rahmetle anıyor, kalanlara sağlık ve uzun ömürler diliyorum.

Başarılı sanat yapıtları için bizim kullandığımız bir deyim vardır: "Doğru zamanda, doğru insanla, doğru iş..." Ama elbette "maddi tarafı" da çok önemli,

Fotoğraflar: **Hüseyin İşlek**

çünkü sahne, hayallerimizin gerçekleşebileceği tek yerdir. Yeter ki maddi destek esirgenmesin.

Berlin'de sanat icra etmek sadece iyi ve güzel değil, icraatın A'dan Z'ye profesyonelce olması da gerekiyor. Bunu sağlamak için de Almanya'nın ve Berlin'in eski ve yerleşik Türk tiyatrosu Tiyatrom'un aldığı maddi desteği kesmek bir yana, tek Türkçe ve ilk yabancı tiyatro olma özelliğinden dolayı hiçbir şey yapmasa dahi yaşatılması gereken bir sanat kurumu olmalıydı... Bir Cem Karaca'yı, bir Fazıl Say'ı, bir Neşet Ertaş'ı, bir Mahzuni Şerif'i, bir Arif Sağ'ı, bir Musa Eroğlu'nu, bir Prof. Sevda Şener'i, bir Prof. Metin And'ı, bir Adnan Binyazar'ı, bir Hilmi Yavuz'u, bir Duygu Asena'yı, bir Nedim Gürsel'i, bir Can Yücel'i, bir Nedret Güvenç'i, bir Gülriz Sururi'yi, bir Suna Pekuysal'ı, bir Yıldız Kenter'i, bir Müşfik Kenter'i, bir Rutkay Aziz'i, bir Zihni Göktay'ı, bir Dinçer Sümer'i, bir Erol Günaydın'ı, bir Kayhan Yıldızoğlu'nu, bir Ismet Nedim Saatçi'yi, bir Halit Akçatepe'yi, bir Hadi Çaman'ı, bir Kerim Afşar'ı, bir Genco Erkal'ı, bir Aziz Nesin'i ağırlayıp, onları Berlinli sanatseverlerle buluşturduğu için, sadece bunun için bile yaşatılması gereken bir sanat kurumu olmalıydı...

Hangi sanat kurumu Tiyatrom dışında bu insanları bir araya getirerek, burada yaşayan insanlarımız için kendi dilinde birbirinden güzel etkinlikler sunmuştur? Hiçbir tiyatro ve hiçbir kurum... Peki bir de burada, Almanya'da ve Berlin'de serpilen genç sanat elçilerimiz nerede yetiştiler?... Bugün Türkiye'de ve burada başarılı çalışmalar yapan oyuncular nerede yetişti?

- Bu maddi yardım kesintisinin sonuçları ağır oluyor galiba?

YEKTA ARMAN – Öyle. Peki, ne olmuş da Tiyatrom gibi bir 33 yıllık bir tiyatronun maddi yardımı ortadan kalkmıştır? 23 sene devlet yardımı alan bir tiyatroya, kısıtlı bütçesine rağmen olağanüstü emek vermiş, onurlu çalışmaları ile bugüne gelmiş, kendini kabul ettirmiş, iki kültür arasında hep köprü görevi üstlenmiş bir tiyatroya bu neden reva görülmüştür? Seyircide sayısal olarak azalma

mı olmuştur? Hayır. Repertuarında eksik oyun mu vardır? Hayır. Kasa girdisinde bir düşüş mü yaşamıştır? Hayır. Oynadığı oyunlarda bir azalma mı vardır? Hayır. Kısıtlı bütçesini yanlış mı kullanmıştır? Hayır. Harcamalarını sorumsuzca mı yapmıştır? Hayır.

- Neden peki?

YEKTA ARMAN - Berlin Kültür Senatörlüğü bütçemizin kaldırılış sebebini şöyle açıkladı: "Yapılan çalışmalar Berlin kültür ve sanat politikasına uymuyor." Nedir uymayan, belli değil. İnsanın aklına şöyle bir soru geliyor: "Yani daha az Türkçe, giderek daha çok Almanca kullanın ki, ben senin çocuklarını daha iyi 'entegre' edebileyim. Öyle mi?"

- Birileri, Türkçeyi ve bu kültürü rötuşlarsa, uyumsuzluğu da ortadan kaldırabileceğini mi sanıyor? Entegrasyon sorunu böyle mi çözülecekmiş?

YEKTA ARMAN - Dili bitirirsem kültür de biter, sanat da biter, uyumsuz Türk ortadan kalkar... Böyle bakıyorlar. Peki şimdiye kadar, 23 sene bu tiyatroyu niçin desteklediniz? Şimdi mi aklınız başınıza geldi? Ben şahsen, basiretsiz siyasetçilerin 50 yıldır uyum adına yaptıkları anlaşılmayan ve ne yazık ki kendilerinin de anlamadığı bu politikadan bıktım. Avrupa Kültür Başkenti Berlin'de, 200 bin Türk insanının yaşadığı bu kentte Türkçe bir tiyatro yok... Bırakın tiyatroyu, bir oyun yok... Bu muydu istenilen?

Yani kısacası, "Bizi yönetenler Türkçe veya Türk dilinde bir tiyatro istemiyorlar mı?" diye sormak gerekiyor...

- İstediklerini almış gibi görünüyorlar? Türkçe ve tiyatrosu yok mu?

YEKTA ARMAN - Sonuçta sadece "bunu" başardılar... 2008 yılında bütçemiz ortadan kalktı... Önce Amerika'da başlayan ve Avrupa'yı da etkisi altına alan kriz dönemi... İşten çıkarılan insanlar, işyerini kapatmak zorunda kalan insanlar... Dünya konjonktüründe daha da gerilen bir Almanya ve bütçesi bitmiş bir Türk tiyatrosu, Tiyatrom.

Ama ben en çok kendi diline, sanatına ve sanatçısına düşman olan insanlardan korkarım. Kendi kültürlerine ve dillerine verdikleri zararın bir gün ne yazık ki kendilerini yok edeceklerini belki de hiç düşünmeden bunu yapanlardan...

Evet Tiyatrom'un ödeneği kesildi belki, ama sağduyu sahibi insanlar, sanatseverler ve yapılan çalışmaları bizzat yakından izleyip bilenler, bu tiyatroyu ayakta tuttu ve hâlâ inadına yaşatıyor... Yaşatmak istiyor... Ve Tiyatrom onurlu çalışmalarını sürdürüyor...

- Pek de başarılı olamamışlar diyebiliriz...

YEKTA ARMAN - Sanat yapabilmek ancak insanın kendini yenileyebileceği bir ortam yaratma ile eşdeğerli olarak anlam kazanır ve gelişir. Bu hem sana yaratılan olanaklar hem de köklerinden aldığın kültür, değer yargıları ve dil ile mümkün olabilir. Size kendi dilinizde bir etkinliği yapabilmeniz için yardım edilmez ise nasıl olacak bu iş?

Evet, dil zaman tüneli içinde değişiklikler gösteren bir olgudur. Doğru, bugün bizler göçün 55'inci yılında burada artık uzun soluklu cümleler kullanmayan daha doğrusu kuramayan bir hale geldik. Kullandığımız dil ile Türkiye'deki dil arasında belirgin farklılıklar var. Elbette bu ilk bakışta çok normal gibi gelebilir insana, ama neden çocuklarımız bu kadar uzak olsun kendi dillerine? Türkçe gibi bütün dünya dillerinin rahat konuşulmasına olanak tanıyan bir dilin ne kötülüğünü gördünüz? Neden okullarda tenefüslerde bile yasak edildi bu dil? Ve Berlin'de bunu yapan yasakçı okula neden 50.000 Avro ödül verildi? Nedir yapılmak istenen?

Gençler zaten kendi aralarında bile artık Almanca konuşuyorlar. Ama sizin için onlar hâlâ Türk gençleri. Cebinde Alman kimliği taşıyor, Almanca konuşuyor ama bir işe girerken "Kökenin Türk, seni

alamayız" deniliyor. Yine olmadı... Yine "integre" edemedik bu Türkleri... Öyle mi?

Demokratik, çağdaş, ilerici bir Avrupa ülkesinde kendi dilimizde sanatsal çalışma yapmamız istenmiyor. Bu mudur?

Sahne bir dilin en iyi ve güzel kullanılması gereken bir alandır. Eğer bir çocuk veya genç bunun örneğini göremezse nasıl öğrenecek doğruyu ve güzeli? Sonuçta anneden, babadan ve arkadaşından duyduğu ağız veya yöre şivesi ile kalıp Türkçeyi öyle konuşacak...

dalıdır tiyatro, ama yenilik yapıyorum diye daha öncekileri silmek ve hiçe saymak sonunda sizi çıkmaz sokağa götürür. Sanatı da sanatçıyı da yozlaştırır.

Çalışmaların iki dili hatta mümkünse tamamen Almanca yapılması istendi. Ama nereye kadar?... Bir patlama yaşanacağından kimsenin haberi yok gibi... Çocuklarımız ve gençlerimiz azalmıyor ki!...

Bence, dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir şekilde tiyatrolar kapatılmasın... Çünkü onlar gerçek birer hayat okuludur. Dün-

- Nereye kadar böyle gider bu? Almanca zorunluluğu mu getiriliyor?

YEKTA ARMAN - Tiyatroda bir deyim vardır: "Dekorlar ve kostümler kalır. Oyuncular geçer, gider." Elbette bu bir bayrak yarışıdır. Ama bu bayrağı taşıyacak Türk tiyatrosunu ve dilini bilen, oyuncu, yönetmen, yazar ve dramaturg yetiştiremezsek kime vereceksiniz bu bayrağı?

Tiyatroyu hiçbir kotaya koyamaz ve çekemezsiniz. Onun kendine has kavramları, kuralları ve kanunları vardır. Elbette değişimlere ve yeniliklere en açık sanat

yanın her yerinde, parlamenter sistemlerde, mutlaka sanatçı danışma kurulları oluşturulsun. Çünkü sanatçı, insana ve insanlığa bir şeyler vermek için çırpınır durur. İçinde insan sevgisi olmayanlardan daha fazlasını verebilirler topluma.

- Türkçeli toplumdan bir talep gelmesi de gerekmiyor mu?

YEKTA ARMAN - Bir sanat kurumunun yaşaması bir arz-talep meselesidir. Gençlerle uygulamalı tiyatro çalışmalarını Tiyatrom kurulur kurulmaz başlatmıştım. Çocuklar için de bir çalışma yapmamız konusunda çok fazla istek geldi. Bunu ilk

defa ben çocuk korosu olarak başlattım. Çünkü benim de geçmişimde koronun çok güzel bir yeri vardı. Yıllarca çocuk korosundayken edindiğim bilgi ve tecrübelerden yararlandım.

Sinem Altan ve Begüm Tüzemen'le görüşerek ilk defa Tiyatrom'da çok sesli çocuk korosunu kurduk. Bu çocukları daha sonra bir tiyatro eğitimine tabi tutarsak, güzel konuşmalarını geliştirmelerine ve kendine olan güvenlerini pekiştirmelerine yardımcı olur, diye düşündük.

Hüseyin İşlek

Bu çalışma iki sene devam etti. Sonra ağırlıklı olarak tiyatro ön planda tutulunca biz de Tiyatrom bünyesinde çocuk tiyatrosu bölümünü açtık.

Şu anda böyle bir çalışma yapmakla ne kadar da doğru bir karar verdiğimizi daha iyi anlıyorum. Bünyemizde 6-14 yaş grubunda 87 çocuğumuz var. 15-17 yaş grubu ile birlikte toplamda 157 çocuğumuzun ve gencimizin çalışmalarını sürdürdüğü bir kurum haline geldik.

Ben sevdiğim ve bildiğim bir işi yapıyorum. Bu işi yapmaktan çok mutlu ve gururluyum. Arzum, tiyatro gibi pek çok sanat dalını bünyesinde toplayacak, insanların kendilerini geliştirebilecekleri ve özgüvenlerini artırabilecekleri bir sanat merkezinin her zaman varolmasıdır. Eğer bunu bir ağaç ya da bir taş olarak değerlendirecek olursak, insanlar, mutlaka o ağaca sarılabilmenin yollarını aramalı ya da o taşın altına mutlaka ellerini koymalıdır.

Alman Kültür Senatörlüğü'ne söylediğim bir sözü burada tekrarlamak istiyorum: Tiyatro bir okuldur, kapatıldığı zaman politikacıların şunu mutlaka düşünmeleri gerekir: "Ben bir okul kapatıyorum, bunun sorumluluğunu alabilir miyim, bunun ileride yaratacağı sıkıntıları giderebilir miyim?" Tiyatrolar çok kolay kurulmuyor. Tiyatrolar yaşarsa toplumlar bütünleşir, sorunlar çözülür, sevgi ve saygı artar.

Ben, uzatmaları oynadığımızın farkındayım. Süreyi nekadar uzatabilirsek bizim için o kadar iyi çünkü bu sürenin ne kadar olabileceği sadece "bizim elimizde". Bu arada AB'yi bekleyen sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve politik o kadar problem var ki, bizimle ilgilenecek ne zamanları olacak, ne de gerçek çözüm üretebilecek düşünen insanları...

Yeni kanunlar yollarda gibime geliyor. Göçün 50'nci yılına gelene kadar 24 kanun çıkarılmış ve uygulamaya konulmuş. Bunları kaldırmak bir yana daha da arttırmak ve uyumu olabildiğince hızlandırmak için "perde" dendi artık ve üçüncü zil verildi. Hadi bakalım kolay gelsin.

Ama... Laf aramızda, TİYATROM'un bir gün 100'üncü yaşını kutlayacağının da hiçbiri, ama hiçbiri farkında değil, biliyor musunuz? ▮

Yeni Posta

Bize ulaşmak için:

Telefon: 0731 - 960 93 87 **Fax:** 0731 - 960 93 89 **Büro**: Einsteinstr. 59 89077 Ulm
E-Mail: info@yeniposta.de **Web:** www.yeniposta.de
facebook.com/yeniposta • twitter.com/yeniposta

Güney Almanya'nın 4 Eyaletinin
1992'den beri
En Büyük Türkçe Yerel Gazetesi

Avrupalı Türklerin Dünyaya
Açılan Penceresi:
www.yeniposta.de

BİR MÜZİK
VE KİTAP KENTİ
ÜZERİNE
NOTLAR

LEİPZİG

NALAN ÇELİKBUDAK

FRANKFURT

Leipzig, yüzyıllar boyunca sayısız besteciye, ressama, yazara ev sahipliği yapmış bir kent... Tarihi kafeleri, matbaa ve kitap merkezleri, festivalleri, fuarları, müzeleri, meydanları ve üniversitesiyle bir kültür kenti... Barok dönemin en büyük bestecisi Johann Sebastian Bach'ın damgasını taşıyan kentin caddelerinde, sokaklarında şimdi bile adeta onun ezgileri yayılıyor. Ünlü Alman besteci Johann Sebastian Bach ömrünün son 27 yılını burada geçirmiş. Kent müzisyenle o kadar bütünleşmiş ki "Bach'ın Kenti" diye de anılmakta. Yine ünlü Alman besteci Felix Mendelssohn'unyaşadığı dönemde Leipzig Avrupa'nın en önemli müzik merkezlerinden biri haline gelmiş.

Almanya'nın en eski kentlerinden ve Saksonya'nın ikinci büyük kenti olan Leipzig'in kuruluşu ortaçağa kadar dayanıyor. Leipzig isminin kökeni "Lipsk"ten geliyormuş ve "ıhlamur ağaçlarının bulunduğu yer" demekmiş. Aynı zamanda bir üniversite kenti; öğrencileri arasında Goethe, Gottfried Leibniz, Angela Merkel, Friedrich Nietzsche gibi pek çok ünlünün bulunduğu Almanya'nın ikinci en eski üniversitesi bu kentte 1409 yılında kurulmuş.

Leipzig, Almanya'da kitapçılığın anayurdu sayılır. İlk kitaplar burada basılmış. Leipzig'de ilk basılan kitap 1481 tarihini taşıyor. İlk Leipzig Kitap Fuarı 17'nci yüz-

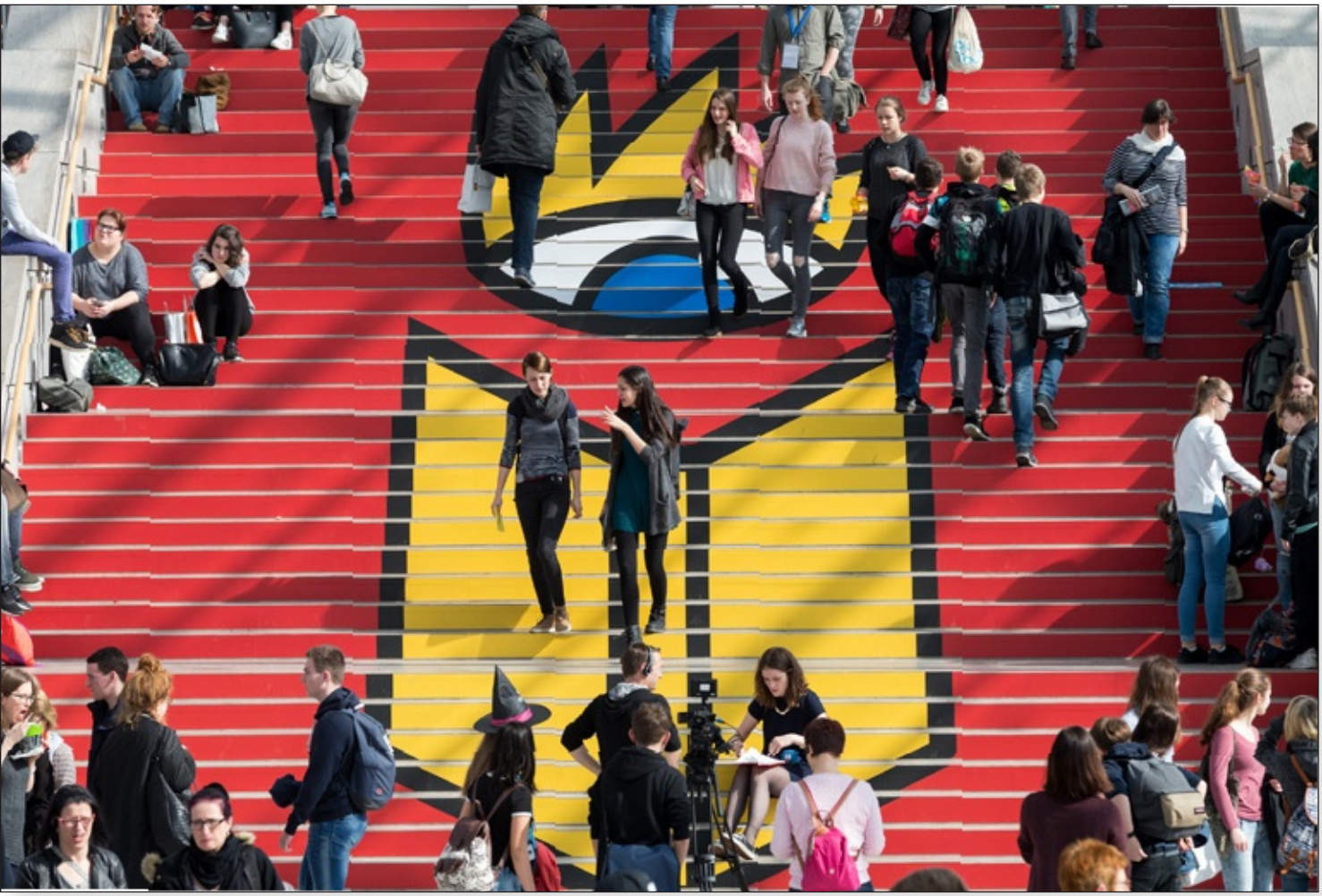

Leipziger Buchmesse
(23.–26. März 2017)

Filozof Leibniz de kentin en önemli diğer sembollerinden biri…

Kentin kültür açısından ünü bunlarla sınırlı değil, kitapçılığın merkezi olmakla da ön planda… Almanya'da Frankfurt'tan sonra ikinci büyük kitap fuarı Leipzig'de açılıyor… Her yıl mart ayında açılan fuar bu yılda 23-26 Mart 2017 arasında yapıldı. Frankfurt Uluslararası Kitap Fuarı daha çok telif haklarının alınıp satıldığı ticari ağırlıklı bir fuar olmasına karşılık Leipzig daha çok edebiyat ağırlıklı bir fuar… Yazarlara, okurlara hitap eden bir fuar.

yılda açılmış. Alman Yayıncılar Birliği 1825 yılında burada kurulmuş. Bugünkü Alman Ulusal Kütüphanesinin de temeli 1912'de Leipzig'de atılmış. Leipzig'de her köşe başında bir kitapçıya rastlarsınız. Kitap ve matbaa, kentin tarihi mirası…

GEÇMİŞTEN BUGÜNE

Matbaacılığın ilk dönemlerinde matbaacılar aynı zamanda kitapçılık da yaparlar. Daha sonraları seyyar kitap satıcıları ortaya çıkar ve matbaacılardan

aldıkları kitapları kentleri dolaşıp satarlar. Bunlar bir meydanda toplanan kalabalığa satmak istedikleri kitapların adlarını bağırırlar... Veya kitap almak isteyenler seyyar satıcının kaldığı otele, hana veya binaya gelirler. O dönemlerde Frankfurt, Köln veya Strasbourg gibi kentlerde kitapçılar da açılmaya başlar. Bunlara ilaveten ilk kitap panayırları da kurulur. Her yıl ilkbahar ve sonbahar olmak üzere iki kez kurulan kitap panayırlarının başında Frankfurt Kitap Panayırı da gelir. Ancak 1680 yıllarında kitapçıların Leipzig Kitap Panayırı'nı tercih etmeleri, en eski ikinci üniversitenin açılması, kitap ticaretinin Leipzig'e odaklanmasını sağlar. Leipzig de Alman kitapçılığının merkezi olur.

Aziz Thomas Kilisesi

Leipzig Kitap Fuarı'na bu yıl 40'ı aşkın ülkeden 2100 yayınevi katıldı. "Leipzig Okuyor" sloganı altında 400'ü aşkın yerde 3500'ü aşkın etkinlik yapıldı. Leipzig adeta kitapla yatıp kitapla kalktı. Okuma etkinlikleri, edebiyat sohbetleri sadece fuarda değil, kafelerde, okullarda, kitapçılarda, kütüphanelerde, kiliselerde ve hatta mezarlıklarda yapılıyor. Fuarı her yıl 260 bine yakın kitapsever ziyaret ediyor. Bu yıl bu sayının üzerinde bir ziyaretçi akını yaşandığı açıklandı. Fuarın bu yılki konuk ülkesi Litvanya idi. Fuara 100'e yakın yazar ile katılıp fuar boyunca 100'ü aşkın etkinlik yaptılar.

KIYASLAMA MÜMKÜN DEĞİL

Alman Yayıncılar Birliğince yapılan açıklamada, Almanya'da 2016 yılında kitap satışlarının tekrar artışa geçtiği müjdelendi. Daha önceki üç yıl az da olsa düşen satış ilk belirlemelere göre geçen yıl ilk kez yüzde 0.8 arttı. En çok artış çocuk ve gençlik kitaplarında gözlendi. Almanya'da yılda yaklaşık 9,2 milyar euroluk kitap satılıyor. Yayınevi, kitapçı veya yayıncılıkla ilgili dallarda 21 bin civarında firma faaliyet gösteriyor, 6 bini aşkın kitapçı var. 14 yaşın üzerindeki nüfusun yüzde 20'si düzenli ve sık kitap okuyor.

Kitap okuma alışkanlığı konusunu Türkiye ile kıyaslamak mümkün değil... Günde saatlerce televizyon izlendiği, internete saatlerce vakit ayrıldığı Türkiye'de kitap okuma konusunda çok gerilerde olduğumuz aşikâr. Çocuklukta kitap okuma alışkanlığı aşılanmayan bir toplum olunca, ileri yaşlarda da "Kitaplar çok pahalı", "İşten geldim, çok yoruldum", "Çalışıyorum kitap okumaya vaktim yok" gibi benzeri bahanelerle hiç okumuyoruz.

Bu konuda çok çeşitli araştırmalar yapılıyor, gelecekte de yapılacak... Ama Japonya'da halkın yüzde 14'ü, Amerika'da yüzde 12'si, İngiltere ve Fransa'da yüzde 21'i düzenli kitap okurken Türkiye'de bu durum yüzde 0,01 yani on binde bire kadar iniyor. Yayınlanan kitaplardan yola çıkarak ortalama olarak bir Japon yılda ortalama 25 kitap, İsviçreli 10 kitap, Fransız ise 7 kitap okurken, Türkiye'de 6 kişiye yılda bir kitap düşüyor...

HER KÖŞESİ BİR SANATÇI

Avusturya'nın Salzburg kenti nasıl ki bir Mozart kentiyse, Almanya'nın Leipzig kenti de bir Johann Sebastian Bach kentidir. Robert Schumann'ın yaşadığı, Richard Wagner'in doğduğu ve müzik eğitimini aldığı kent... Goethe bu kentte bir dönem yaşayıp üniversiteye devam etmiş... İnsan "Bu kent nasıl olup da bu kadar sanatçıyı bağrında barındırmış" diye hayret ediyor.

Hemen hemen bütün bireyleri müzisyen olan bir sülalede müziği doruğa ulaştıran Johann Sebastian ailenin diğer müzisyenlerle kıyaslanamayacak kadar büyük bir sanatçıdır... Bach ailesinde, 16'ncı ve 17'nci yüzyıllar boyunca ailenin doğan her üyesi müzisyen olmuş. Dededen toruna her üye birbirine müzikle bağlanmış... Bach ailesi o kadar çok müzisyen yetiştirmişti ki, "Bach" demek sanki müzisyen demek olmuştu.

Johann Sebastian Bach, 21 Mart 1685'de doğar, dokuz yaşındayken annesini, on yaşındayken de babasını kaybeder. Onu orgcu ağabeyi Johann Christoph büyütür. Johann Sebastian Bach, Leipzig'deki Aziz Thomas Kilisesi'nin kantoru olarak görev yapar. Bach, 1723'den 1750'deki ölümüne kadar, bu kilisede koro şefi olarak çalışır... Kilisenin geçmişi 13'üncü yüzyıla kadar gidiyor, ama 1496 yılında takdis edilmesiyle bugünkü haline kavuşuyor. Kilisenin içindeki altara yakın bir yerde mezarı, kilisenin önünde de Bach heykeli var... Thomas Kilisesi'nden başka, Nikolai Kilisesi, Yeni Kilise ve Petri Kilisesi, Paulin Kilisesi'nin müziğinde de Bach sorumluk üstlenir.

KANTAT VE BACH

Kantatlar, Protestan kilisenin vazgeçilmez ayin müzikleri... Pazar günleri ve dini günlerdeki ayinlerde söylenen kantatlar, her gün için değişik bir metin üzerine bestelenir... Kantat, 17'nci yüzyılın başlarında İtalya'da doğmuş, önce Fransa'ya, ardından da Almanya'ya ulaşmış vokal nitelikte bir sahne eseri... Bach, her hafta yaklaşık 30 dakikalık yeni bir kantat besteler... 1723-24 dönemini kapsayan ilk kantat yılında 62 kantat bestelemiş... İnançlı bir Protestan olan besteci, müzik yazmaktan maksadının "Tanrı'ya ibadet etmek" olduğunu söylüyormuş... Bach'ın bestelediği kantatların birçoğu kaybolmuş... 200 tanesi günümüze kadar ulaşmış, 300'den fazla kantat bestelediği biliniyor.

Kiliselerde söyleyen korolar, Thomas Okulu'nda yatılı okuyan 55 çocuktan oluşuyormuş... Kantor olarak Bach bunların çalışmalarından sorumluymuş. Bach'ın bestelediği kantatlarının üçte biri maalesef kaybolmuş. Müzik tarihinde "Baba Bach" veya "Büyük Bach" olarak bilinen bu büyük bestecinin ölümü de hazin... Miyop olan gözleri fazla çalışmaktan ve notaları kopyalamaktan yorulan Bach yavaş yavaş görmez olur. 1749'da gözlerine yapılan ameliyat başarısızlıkla sonuçlanarak tamamen kör olmasına yol açar. Ama buna rağmen cesareti, sabrı ve dinsel inancı hiç sarsılmaz. Yine çalışmalarını sürdrür. Bestelerinin notalarını damadına yazdırır. Gerçi ölümünden yaklaşık on gün önce gözleri yeniden görmeye başlar ama geçici olur. Sonunda felç olur ve 28 Temmuz 1750 akşamı 66 yaşında ölür.

Johann Sebastian **Bach**

Leipzig'de her yıl Bach Festivali yapılıyor. İlk kez 1904 yılında düzenlenmiş, ama daha sonra kesintilere uğramış. Bach Arşivi tarafından 1999 yılından itibaren her yıl düzenleniyor. Bu dünyanın Bach'a adanan en önemli festivali. Bach'ın yaşamı

etrafında değişik temalar seçiliyor. 10 gün boyunca her gün şehrin farklı mekanlarında hem Leipzig'in hem de dünyanın önde gelen klasik müzik gruplarını, solistlerini dinlemek mümkün... Festival bu yıl 9-18 Haziran 2017 tarihleri arasında yapılacak. Bu yılki festivalin sloganı "Müzik ve Reformasyon" olarak belirlenmiş... Bu sloganın seçilmesinin ayrı bir anlamı da var... Katolik kilisesine karşı reform hareketi, Martin Luther'in St. Thomas Kilisesi'nde verdiği vaazlarla başlamıştı.

Gewandhaus

GEWANDHAUS

Leipzig deyince Gewandhaus'dan bahsetmemek olmaz... Gewandhaus kentin tam ortasında Augustus Meydanı'nda etkileyici bir konser salonu... Meydan, adını ilk Saksonya Kralı Frederic Augustus'dan almış. 1813'te bu meydanda Napolyon orduları bozguna uğratılmış. Leipzig'de Avrupa tarihinin önemli savaşlarından biri yaşanmış... Napolyon Fransası'na karşı birleşen Prusya, Rusya, Avusturya ve İsveç, Leipzig Savaşı olarak da bilinen muharebe sonunda Napolyon'a ilk büyük yenilgisini tattırmıştır.

Leipzig'de bulvar ve meydanlara Martin Luther, Richard Wagner, Goethe gibi kentin önemli kişi ve sanatçılarının adları verilmiş. Konser salonu ilk kez 1781 yılında kentteki kumaş tüccarları hanında (Gewandhaus) açılır. 1981 yılında yapılan bu üçüncü binasının en önemli özelliği, akustiği ile ünlü, en büyüğü 9,5 metre, en küçüğü 8 cm. olan ve 6 bin 638 borudan oluşan devasa orgu... Salondaki dev orgun altında da bir yazı göze çarpıyor hemen... "**RES SEVERA VERUM GAUDIUM**", yani "Gerçek keyif önemli bir meseledir"... Orkestranın sloganı bu...

Dünyada adı orkestrası ile bütünleşmiş şefler vardır... Nasıl ki Berlin Filarmoni denince Herbert von Karajan akla geliyorsa Leipzig Gewandhaus denince de Kurt Masur akla gelir. 19 Kasım 2015'te ölen Kurt Masur da 1970 ile 1996 yılları arasında Gewandhaus'daki orkestranın şefiydi... Kurt Masur'un iki Almanya'nın birleşmesi konusunda birçok politikacıdan daha fazla çaba harcayan bir kişi olduğu biliniyor. İki Almanya'nın birleşmesiyle ilgili ilk hareketlenme 1982'de bu kentte başladı.

PoliTeknik

| OCAK/ŞUBAT 2017 | Sayı: 15 |

Almanya'nın Köşeye Sıkışma Korkusu ya da "Savaşsız" 3. Paylaşım Dönemi (mi)?

www.politeknik.de
info@politeknik.de

Avrupa'daki kamplaşmaya karşı müzikli reçete

'Aşure'

IŞIN TOYMAZ

STUTTGART

Almanya'da bir ilki gerçekleştirdi, güvenliği en üst seviyede olan ve bir zamanlar Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) mensuplarının da kaldığı Stuttgart Cezaevi'nde konser verdi. Stuttgart Uluslararası Bach Akademi'de semah döndü. Avrupa'nın birçok ülkesinde konserler verdi, önemli festivallere davet edildi. Memleketi Malatya Arguvan'da resital verdi.

Arif Sağ, Erdal Erzincan, Muharrem Temiz, Tolga Sağ yeni kuşak Levent Güneş, Emirhan Kartal gibi önemli müzik adamlarıyla çalıştı. Art arda çıkardığı albümleri ile sadece Türkiye'deki değil Avrupa'daki Türklerin de gönül teline dokundu. Bu arada yaşamında üç yıl önce keskin bir viraj aldı, siyasete de atıldı. Politikaya atılmasını "Çözümün bir parçası olmak istedim" diye açıkladı. "Siyaset hayatın ta kendisi, muhalif olmak sanatçının doğasında var" diye de ekledi.

Dermanın Olayım, Güle Dokunma, Kunc-i Gurbet/Yeraltı Gelinleri adlı solo albümlerinin ardından geçtiğimiz yıl 12 Anadolu ezgisinin yer aldığı bir Arda Müzik yapımı olan "Aşure - Habil ve Kabil" albümüyle yeniden karşımıza çıktı. Birbirimize diş gıcırdattığımız, hoşgörü kelimesini unuttuğumuz şu sıralar, "referandum sıcağındaki" soğumuş yüreklerimiz, "Aşure - Habil ve Kabil" ile yeniden ısınıyor.

"Türkülerini dinlediğim halk ozanlarının geleneği ve usta çırak müzik sohbetleri benim Arguvan'a ve Anadolu türkülerine olan sevdamı gün ışığına yaydı" diyen Almanya'da yaşayan ünlü yorumcu Şirin Üstün'den söz ediyoruz. Geçtiğimiz yıl müzikseverlerle buluşan son albümünü sanki bugünler için hazırlamış, yalnızlığımıza, umutsuzluğumuza çare olsun diye...

Almanya'da 6 yıl boyunca müzik eğitimi alan ve sayısız festivalde, konserde halk türkülerimizi Avrupa'da seslendiren Şirin Üstün son çalışması için "Tüm çalışmaların felsefesinde Alevi kültürünün müzik rengini, yaşam felsefesini ve göç olgusunun toplumsal boyutunu, çaldım, söyledim. Yaşadığımız coğrafyayı Anadolu'nun bahçesine benzetip, aşureye her kültür ve medeniyet kendine özgü bir tat verirken birliktelikleri de bu coğrafyanın zenginliğini oluşturduğunu düşündüm. Yaptığım müziğin ana slo-

ganı ve bizi ayrıştırmaya, ötekileştirmeye çalışan zihniyete cevabım, her zaman birlik ve sevgidir" yorumunu yapıyor.

Arguvan'dan çıkıp Almanya'yı vatan tutan halk müziği yorumcusu, siyasetçi Şirin Üstün, söylemek istediklerini dümdüz ve keskin ifadelerle aktarıyor:

"Şöhreti umursamıyorum... İş, hayatı paylaşmakta... Halk can, ekmek derdinde, albümler satmıyor... Popüler kültür sorgulamayan, düşünmeyen bir toplum yaratmayı hedefliyor... Sorumluluğu Atatürk'e yükleyemeyiz... Kimse emir almak ve kimse emir vermek istemiyor artık... Avrupa'da da ozanlar yetişecektir... Avrupalı Türk, bizi halk müziğinin ifade ettiğini unutmasın... Öyle çok özledik ki dostça, kardeşçe, Kürtçe, Türkçe, Ermenice, Süryanice, Alevice, Sünnice kucaklaşmayı..."

Alevi-Bektaşi deyişleri ile büyüdüm o yüzden onları okumak çok kıymetli ve son derece önemli benim için.

Şu sıralar yüreğinde en değerli yeri ayırdığı türküleri referandum süreci dolayısıyla ikinci plana itmek zorunda kalan Şirin Üstün'le bir "Hayır!" eyleminde buluştuk. İşte konuştuklarımız:

- Türk halk müziği söylemek senin için ne ifade ediyor?

ŞİRİN ÜSTÜN - Türk halk müziği yaşadığım coğrafyanın sesidir. Halkın derdini, tasasını, sevdasını her türlü duygusunu dile getirdiği müzik, halkın müziğidir. Dolayısı ile bu türküleri yakanlar benim insanım diye bakıyorum ve onların duygularını okuyorum, aslında çok kıymetli ve anlamlı...

- En çok hangi yörelerin türkülerini söylemeyi seviyorsun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Halkın müziğini seviyorum, ancak şöyle bir durum var. Yorumcu olarak ağzıma yakışan ne ise onu okumayı tercih ediyorum. Aslında yöre ayrımı yapmıyorum. Ancak şu bir gerçek ki Karadeniz türküsünü en iyi bir Karadenizli okur. Dolayısıyla bana ve ağzıma yakışan eseri seslendirmeyi yeğliyorum.

Öncelikle kendi yöremi iyi okumayı hedefliyorum. Yöreyi tanıyorum, yörenin usulünü, altyapısını, diyalektiğini ve hançeresini biliyorum ve böylelikle hiç zorlanmıyorum.

Alevi-Bektaşi deyişleri ile büyüdüm o yüzden onları okumak çok kıymetli ve son derece önemli benim için. Çünkü burada öğreti müzik ile yapılıyor biliyor musun? İşte Alevi-Bektaşi müziğinin hiç bozulmadan günümüze kadar gelmesinin sebebi budur bence... Yani, bir eğitim yöntemi, bir öğretim yöntemi gibi sunuluyor!

BATI TOPRAKLARINDA TÜRKÜ OKUMAK

- Almanya'da halk müziği sanatçısı olmanın güçlükleri ile karşılaşıyor musun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Öncelikle ben bir "yorumcuyum", bunun adını böyle koymak gerekiyor. Türküleri yaratanlar geleceğe aktarılan ürünleri sayesinde yaşıyorlar, ölümsüzleşiyorlar. İşte Pir Sultan Abdal, Âşık Mahzuni Şerif, Karacoğlan ve daha niceleri türkülerini yakmış gitmişler. Ben ve benim gibilere de bu türküleri yorumlamak, seslendirmek düşüyor. Almanya ya da Avrupa'da halk türküleri okumak ya da yorumcu olmak, Batı topraklarında hem

Almanlara hem de kendi halkına türkü okumak çok güzel. Tabii türkülerimizin köyden kente taşınmasında, kent salonlarına girmelerine, aydın çevrelerce benimsenmesine çok büyük katkı yapan sanatçı dediğim isimler de var: Mesela, Ruhi Su. Bağlaması ile dünyanın birçok ülkesini gezdi ve müziğimizi tanıttı. Biz de çok büyük konserler vermesek de yabancılara kendi müziğimizi dinletip sevdirebiliyoruz.

- Müziğe nasıl merak sardın?

ŞİRİN ÜSTÜN - Hep en çok sorulan sorudur. Türkü söylemeye, bu yola ilkokul birinci sınıfta müzik öğretmenim rahmetli Süleyman Torun'un desteği ve emeği ile çıktım. Hâlâ o yolda hiçbir kaygı taşımadan adım adım ilerliyorum.

Çok kalabalık bir ailede büyüdüm. Şimdi düşündüğümde inanılmaz keyifli bir ortammış meğer.

O yaşlarda bu muhabbetin ileride benim bir yaşam tarzım, felsefem olacağını bilemezdim ki. Abartısız her hafta perşembe gününden pazar gününe kadar saz çalınır türkü söylenir ve köyden gelen âşıklar, ozanlar haftalarca, aylarca iki odalı evimizde ağırlanırdı. Böyle güzel bir muhabbet ortamından geliyorum.

Ancak bu işi profesyonel anlamda, yani bir meslek olarak yapmak istediğimde pek de olumlu bakmadı ailem. Aslında sol gelenekten gelen Alevi bir ailenin kızıyım. O dönemin değer yargıları farklıydı.

- Bugüne dek dostluk, kardeşlik, birlik mesajları veren türkülerin derlendiği albümlerle müzikseverlerin karşısına çıktın. Son albümün "Aşure - Habil ve Kabil" de bunlardan belki de en önemlisi. "Aşure - Habil ve Kabil", geçtiğimiz yıl halk müziği dostlarıyla buluştu, ancak bugün, tam da Türkiye'deki anayasa referandumu ile birlikte Avrupa'daki Türklerin de had safhada kutuplaştığı bir döneme mesaj veriyor sanki. Nasıl tepkiler alıyorsun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Aşure, sohbet, muhabbet sevgi demek. Aşure aynı zamanda bir arifler meclisidir. Kültüre ve uygarlığa dayalı bir sohbet ortamıdır. Anadolu'da yürütülen sohbet, diri olan ve en dirilten bir gelenektir.

Bu albüm tamamen Alevi inanç kültürüne, felsefesine yani "yol"a hizmet eden arşiv niteliğinde bir çalışma oldu. Ben zaten her albümde deyiş ya da semah okurum. Benimle bütünleşen eserler var

✤

Ülkemizde çoğu çevrelerde müzik dinlemek bile günah sayılırken, o, benim inancımda bir ibadet şeklidir.

✤

zaten, ama bu defa öteden beri istenen bir deyiş, mersiye, gülbeng ve içinde bir mirası barındıran bir albüm. Büyükannemden kalan ve çocukluğumdan bu yana bana öğretilen duayı albüme taşıdım. Repertuar açısından birbirini tamamlayan eserler var. Bu albüm sadece bir bölgeyi kapsamıyor, herkesin dinleyebileceği bir

albüm oldu. Ben böyle bir çalışma yaptığım için vicdanen çok huzurluyum açıkçası.

Tanrı bu dünyayı yaratmış ve insanlara sunmuş. Toprak, su, hava, güneş, yiyecek, içecek insanların ortak malıdır. Bizler aslında yaradılış ve yaşayışta eşitiz. Birilerinin holding, yat, kat, para, mal mülk toplaması, diğerinin çöpten ekmek toplaması doğaya ve insanlığa aykırıdır.

Bizler, hoşgörüyü ve tahammülü, nezaket dilini asla terk etmemeliyiz, tıpkı halk türkülerindeki gibi. Kökleri binlerce yıla varan bir gelenek var, bir kültür var. Sistemin bu kültürü, geleneği, felsefeyi görmezlikten gelmeye, farklı algılatmaya çalışma, yok sayma gibi bir derdi var.

Biz ne yapıyoruz? Biz de kültür, sanat cephesindeki, hatta buna siyaset de dahil, mücadele bayrağımızı elden bırakmadan bu çıtayı yükseltmeye çalışıyoruz..

İşte benim tarafıma düşen, bu bilinçle varolan değerleri geleceğe taşımak bizim için sorumluluktur. Sanatsal mücadelede, politik mücadelede, örgütsel mücadelede hayatın pratiği içinde söz, karar ve eylem hakkımıza her zaman sahip çıkarak bu haklarımızı geliştirmeliyiz

SIRADAKİ "PROJE ALBÜMLER"

- Müzik çalışmaların nasıl devam ediyor?

ŞİRİN ÜSTÜN - Son albümümün amaçlarından bir tanesi de, bu coğrafyada yaşamış ve yaşayanların değerleridir. Onların sesidir aslında. Ben kendi adıma bu değerlere sahip çıkılması gerektiğine inanıyorum. Yapmak istediğim, işte güzel bir repertuar ve güzel, profesyonel bir ekip... Bunlar hep önceliklerim olmuştur. Bu albümde az da olsa bu kimyayı oluşturduğumu düşünüyorum. En önemlisi müzik konusunda çeşitlilikten yanayım, bir barak, bir bozlak gibi heveslerim de var. Her yeni işte bir önceki projeden daha iyi performans sergilemek benim hedefimdir. Bu konuda çok çalışmak, çok dinlemek, okumak gerektiğini düşünüyorum. Zamanımı bunlara ayırıyorum.

Şimdi sırada güzel bir "proje albüm" var. Zaten bundan sonraki albümlerim de proje olacak. Bu kez iki kadın çalıp söyleyeğiz. Çeyizimi çok ortaya dökmek istemiyorum. Sabırla bekleyelim, güzel olacak.

- Günümüzde Türkiye'de olduğu gibi Avrupa'da da birçok kişinin başarılı ya da başarısız, albümleri dikkati çekiyor. Popüler kültür, sence türküleri, türkücüleri nasıl etkiliyor?

ŞİRİN ÜSTÜN - Şöyle diyebilirim; Anadolu rock, Anadolu popu, fantazi halk müziği gibi rant amaçlı yeni müzikler üretiliyor ve ne yazık ki hükümet bunu kabul sayıyor. Mesela bu yıl Altın Kelebek Ödül töreninde Fantazi Halk Müziği dalında en iyi sanatçı seçildi. İsimlere elbette takılmıyorum. Ancak bu algı operasyonları ile bizim var olan öz müziğimize, kimliğimize, Âşık Veysel'lere, Neşet Ertaş'lara , Pir Sultan Abdal ve bu kültürü canı pahasına korumuş nice ozanlarımıza haksızlık yapılıyor. Türkülere emek verenler değer görmeli ve halkın kültürü türküler dejenere edilmeden, ticari kaygıya yer verilmeden korunmalıdır.

Çok zor bir süreçten geçiyoruz. Albüm yapmak sanatçı için de, firma sahibi için de çok zor. Albümler satılmıyor, çünkü ülkemizde terör var, işsizlik var, yoksulluk var. İnsanlar önce karnını doyurmak için ekmek derdine düşmüş. Ayrıca mevcut hükümetin, müziğe sanata bakışı zaten ortada. Müziği ya da müzik sektörünü koruyucu, kollayıcı hiçbir yaptırım ya da yasa yoktur. On binlerce müzisyen zor durumda, sanatçı yine aynı.

POPÜLER KÜLTÜR: SORGULAMAYAN TOPLUM

Ülkemizde çoğu çevrelerde müzik dinlemek bile günah sayılırken, o, benim inancımda bir ibadet şeklidir. Popüler kültürde hep dilde ve akılda kalması için şarkıların sözleri iki kere tekrarlanır, genellikle aşk ve ayrılık konuları işlenir. Slogan ve argo cümleler, sözcükler vardır. Popüler kültürün amacı nedir? Düşünmeyen, sorgulamayan, tartışmayan, basit olan her şeyi isteyen tembel ve kolaycı bir toplum yaratmaktır. Popüler kültürün beslediği sanatçılar gösterişli yaşamayı severler. Genç kuşak da bu yaşamları örnek alır.

Halk türküsü okuyan birçok sanatçı zaten bu kaygılardan uzaktır. Çünkü onlar müziğin kutsallığına inanan gerçek değerlerdir. Önemli olan, halk kültürüne hizmet etmek ve kalıcı olmaktır.

- "Türkülerimiz" deyince akan sular duruyor gibi gözükse de, Türkiye'de olduğu gibi Almanya'da da Türk halk müziği aslında kendisine bir çıkış yolu bulamıyor. Halk müziği sanatçılarına destek yok gibi. Burada da caz ve farklı müzik türlerine kapılar daha kolay açılırken, türkülere "üvey evlat" muamelesi yapıldığını gözlemliyor musun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Yarama dokundun, maalesef burada da aynı. Ancak batı dünyasında yaşayan bizler için halk müziği kendi halkımız tarafından öncelikle bir değer görmeli. Yani Almanya, Hollanda, Belçika, İngiltere'de yaşayan Türkiyeliler halk müziğinin bizi ifade ettiğini unutmamalı. Her ulusun kendini ifade ettiği geleneksel müziği vardır. Bu müzik türlerinin özü, halkın kendisini anlattığı için daha samimidir. Geleneklerimizin yaşatılması açısından müziğimizin önemi büyüktür. Popüler kültür ile tanımlanmadığı için ve medya desteği olmadığı için halk müziği kendisine yer bulamamaktadır.

- Türk halk müziğinin Almanya'daki önde gelen temsilcilerinden biri olarak, türkülerin Avrupa'da yaşayan gençler tarafından tanınmasında da önemli rol oynuyorsun. Son dönemde çok değerli ozanlarımızı kaybettik. Sence ozanlık geleneği sona eriyor mu? Almanya'dan da ozanlarımız yetişir mi?

ŞİRİN ÜSTÜN - Halk müziğinin yerellikten ulusallığa, köyden kente taşınmasında birçok emeği geçen kişi vardır. Onlar âşıklarımız ve ozanlarımızdır. Ozan dediğimiz halktan besleniyor, halkın sorunlarını anlatıyor. Onların gözü kulağı oluyor. Ne ozanlık geleneği ne de âşıklık geleneği sona erer! Bu gelenek, insanlık var oldukça sürecektir bence. Halkın müziği insanlığın da bir parçasıdır. Elbette Almanya ya da başka Avrupa ülkelerinde ozanlarımız yetişecektir. İnsanlığın dertleri, sevdaları, özlemleri biter mi ki, ozanlık da bitsin! Ozan halkın gözü kulağıdır.

- Sanat hayatında kimlerle çalışıyorsun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Şimdiye kadar çok kıymetli hocalarla, halk müziğinin en önemli isimleri Arif Sağ, Erdal Erzincan, Muharrem Temiz, Tolga Sağ, yeni kuşaktan da Levent Güneş, Emirhan Kartal gibi kıymetli müzik adamları ve müzisyenler ile çalıştım. Kimyamın müzik adına birleştiği isimler hep tercihim oldu.

- Ya şöhret?

ŞİRİN ÜSTÜN - Benim bu konuda ısrarım, hırsım yok. Amaç bu kültüre, halk kültürüne hizmet etmek aslında. Bu işi yapan herkes kendisini daha iyi ifade etmek, sahnede daha güzel yerlerde olmak ister. Ben bunu yaparken ne okuduğumu, ne tür eserleri icra ettiğimi ve hangi eserler ile içselleştiğimi fark ederek, bu yaptığım müzik ile kimlere ulaşabileceğimi ve nerelerde sahne alacağımı biliyordum zaten. Bu da sizin ne yapmak istediğinizle ilgili bir şey bence. Müzik yapmak, çok para kazanmak ve şöhret olmak mı, yoksa yaptığımız işi içimize sindirmek, durduğumuz yeri bilmek, bir kültür elçiliği yapmak mı? Galiba ben ikinci seçim ile kendisini daha iyi ifade ettiğine inananlardanım.

Okuduğum eserler insanlara doğru yolu gösteren, edep erkân, adap öğreten dizeler. Bizlere bir miras kalmış ataları-mızdan, bizim yapmamız gereken hep bir ağızdan türküler söylemek, hayatı oya gibi işleyip birlikte yaşama kültürünü hazmederek hayatı paylaşmak.

MUHALEFET SANATIN DOĞASINDA VAR

- Sanat yaşamınla Almanya'da öne çıkan bir isim olarak, son dönemde muhalif kişiliğinle de adından sıkça söz ettiriyorsun. Sanatçının muhalif olması, doğasında mı var?

ŞİRİN ÜSTÜN - Var tabii. Toplumun, dinleyicinin sizden beklentileri oluyor. Sanatçı dediğiniz kişinin güncel konuları işleyen sosyal içerikli türküler okuması beklenir halk tarafından. Biz halk müziği okuyoruz değil mi? Halkça sözler okuyoruz. Halk kim? Yaşamları sürekli mahrumiyet içerisinde geçen insan topluluğu. Biz onların acısını, yarasını, isyanını ezgi ile söylüyoruz. Eee, ezgi ne? Ezilmiş gönüllerin, ezilmişlerin sorunlarının dile gelmesidir. Siz bir yorumcu, sanatçı kimliği ile bunları söylerseniz muhalif oluyorsunuz, sanatçı da zaten muhalif olandır. Haksızlığa, hukuksuzluğa, yolsuzluğa, yolsuzluğa başkaldırandır.

- Konuya girmişken, sanat hayatın sürerken, birdenbire keskin bir viraj alıp "siyasette de varım" dedin. Buna ne yol açtı?

ŞİRİN ÜSTÜN – Türkiye'de korkunç bir siyasal kamplaşma var. Kimse kimsenin dediğini dinlemiyor, kimse kimseyi anlamıyor. İnsanların yaşam hakları gasp ediliyor, ellerinden alınıyor. Önemli bir müziği sahipleniyorum. İçinde bulunduğum topluma karşı hassasiyetlerim var. "Hiçbir politik görüş ya da siyasi görüşe sahip değilim", diyemiyorum. Ben Alevi, sol gelenekten gelen, laik cumhuriyeti benimsemiş bir ailenin çocuğuyum. Dolayısı ile "Ben tarafsızım" diyemiyorum; benim saf tuttuğum bir yer var.

Bulunduğum yerden, yurt dışından bakınca Türkiye'de şunu görüyorum: Türkiye'de kendine cumhuriyetçi diyenler cumhuriyetçi değil, demokratım diyenler, demokrat değil, dindarım diyenler dindar değil.

Artık kan, gözyaşı, kavga istemiyoruz. Artık bizim çocuklarımız var. Ülkemizi canlandırmalıyız, yeniden nefes alınacak bir ülke, yaşamaya değer bir hayat inşa etmeliyiz. Şimdi bu saatten sonra sorumluluğu Atatürk'e atamayız, atmamalıyız. Siyasi sorumluluğumuzu, vicdani mesuliyeti almalıyız, taşımak zorundayız.

En kutsal savaş insanın nefsine karşı savaşıdır! Eğer bunu becerebilirsek savaşmak da istemeyiz zaten.

15 Temmuz'dan önce başka bir süreç vardı. Hükümet gerek politik, gerek çevresel, gerek ekonomik konularda çok fazla tahribat yaptı. Çok basit, mesela aklıma gelen şey, "içki içen herkes alkoliktir" dedi hükümet. Din sömürüsüne yöneldi. Artık daha ciddi olmalıyız. Meydanlara çıkıp dindar demek, hem dine hakarettir, yahu hem de topluma saygısızlıktır. Nedir bu gösteriş merakı? Müzik suç, müzisyen suçlu ilan edildi!

Ne istiyoruz? Bilimin, sanatın, felsefenin öne çıktığı bir dünyada yaşamak istiyoruz. Bağımsız düşünce çağındayız, kimseden emir almak ya da kimseye emir vermek istemiyoruz.

ÇÖZÜMÜN BİR PARÇASI OLMAK

Türkiye'nin siyasi çözümlere ihtiyacı var. Eğitim iflas etmiş, insanlar gırtlağına kadar borç içinde, herkesin yüzü beş karış, psikoloji bozuk, korku ve nefret her yeri sarmış.. Koca koca gökdelenler, çarpık kentleşme, kentsel dönüşüm adı altında korkunç rantlar, ulaşım kötü. Basın yok, özgür basın yoksa demokrasi de yok! Kim çözecek bunları? Bunları tek bir adam yapabilir mi? Barışçı, özgürlükçü, çoğulcu yaklaşım çözer bu işleri. Ben de çözümün bir parçası olmak istedim.

Yaşadığımız dönemin tanığı olan bizler birçok şeyi gözlerimizle görüp, kulaklarımızla duyduk. Yapılan bu işkencelere, zulümlere Alevisiyle, Sünnisiyle tepkisiz kalınmamalı. Kendi coğrafyamıza sahip çıkamıyoruz, yaşadığımız coğrafyada halklar birbirine düşman gösteriliyor.

Dünyadaki bütün siyasetçiler "düşmanın da insan olduğununun" söylenmesini istemiyor. Bizlerse düşmanımızın da bir insan olduğunu, bu dünyaya insan olmaya geldiğimizi her fırsatta dillendiriyoruz.

Şimdi hep deniyor ya "Sanat, sanat için mi, sanat halk için mi?"... Nasıl ve neresinden gözlemlersek gözlemleyelim, ortada bir sanat gerçeği var. Bu kimi zaman resim, kimi zaman heykel, tiyatro, müzik ile dile getirilir. Sanat toplumların vazgeçilmez alanlarından birisi. Toplumun gelişmesinde en ağır bedeli ödeyen yine sanatçılardır.

- Türkiye-Almanya arasındaki gerilimin tırmandığı şu günlerde, sanatçı tarafının darbe aldığını düşünüyor musun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Bu noktadan baktığınızda evet çok sıkıntılı bir üç yıl geride kaldı. Ülkemizin ve dünyanın içinde bulunduğu siyasi konjonktür hepimize yansıyor. Müziğin birçok yerde ve ülkemizde eğlence olarak algılandığı bir süreçte, ben zaten zor olan bir müziği yapıyorum ve karşı cephede yer aldığım için ardı ardına konserlerimiz iptal oldu.

İstediğimiz müziği ne yazık ki zaten yapamıyoruz. Hani Mustafa Kemal Atatürk'ün bir sözü var ya, "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir", tam da böyle bir süreç yaşıyoruz hem halk, hem sanatçı-yorumcu-müzisyen olarak.

- Peki, halk müziği sanatçısı olarak, siyasi arenada CHP üzrerinden aktif olduğunuz için tepki alıyor musun?

ŞİRİN ÜSTÜN - İlk başlarda çok fazla tepki aldım. CHP hem çok sevilen, hem çok eleştirilen ve halkın çok fazla beklentisi olan Türkiye'deki tek parti.Benim nazarımda devrimci bir partidir aslında. Çünkü toplumu ileriye doğru değiştirmek, geliştirmek gibi bir görevi vardır. Ben de kendimi en iyi burada ifade edeceğimi düşündüğüm için tercihim bu doğrultuda oldu.

"SİYASET HAYATIN TA KENDİSİ!"

- Sanatçıların siyasette de etkili olmasını bazı kesimler eleştirebiliyor. Bu eleştirileri nasıl değerlendiriyorsun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Son dönemde "Müzik ile siyaset yan yana durur mu?" ya da "Bir sanatçının siyaset yapması doğrudur, doğru değildir" gibi konuşmalara sık sık şahit oluyorum.

Sadece müzik tarihine baktığımızda belki birçok şeyin cevabını bulamayabiliriz. Çünkü siyasi tarih de bir yandan toplumların, ülkelerin refah düzeyini belirleyen, sanatlara etki etmiş bir tarih süreci olarak iktisadi tarihle birebir paralellik gösterir. Bu sebeple ozanlarımızın, bestecilerimizin yaşamlarını sürdürdükleri dönemlerde gelişen siyasi olayların, bestelediklerinin, hayatlarına ve eserlerine etki ettiklerini görürüz.

Örnek verecek olursak, Mahzuni Şerif, hepimizin bildiği gibi tarihin önemli ozanlarından biridir. Yaşadığı döneme bakacak olursak, yıllarca işkence, cezaevi, sürgünler, dışlanmalar, tehditler ile geçen çok zor bir dönemin adamıydı. Siyaset hayatın kendisi işte bu noktada.

Tarih sadece geriye bakmakla olmuyor. Bütün iyi - kötü oluşumlar, beraberinde pozitif arzular getirecektir. Bizler de bu arzularımız, isteklerimiz için belli yerlerde olmalıyız. Benim işim sadece türkü söylemek olmamalı diyorum!

- Sence içinden geçtiğimiz şu süreçten Almanya'daki Türk toplumu nasıl etkilendi?

ŞİRİN ÜSTÜN - 55 sene önce, belirli sebeplerle Almanya'ya göç eden bir toplum var. Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının Alman sosyal hayatına entegre olması ile ilgili yıllardır süregelen çok ciddi entegrasyon sorunları vardı. Son yıllarda biraz daha iyileşme gösteren ve Almanların Türkleri kabul ve anlama noktasına epey bir yol almış olan Türkler, AKP hükümeti ve Cumhurbaşkanının yanlış dış politikaları ve referandum ile had safhaya ulaşan ülkelerarası biten diyalogların faturasını ne yazık ki ödeyecek.

Almanya'daki Türk toplumu da ikiye ayrılmış durumda. Halbuki Avrupa'da yaşayan Türkler demokrasi, özgürlükler, eşit yurttaşlık, eğitim, işsizlik gibi sorunları bilerek ancak, sosyal devletin bütün imkanlarından da faydalanarak mağdur edilmeyerek bir yaşam sürüyor. Bütün bu saydıklarımızın kendi ülkesinde olması noktasında kararsız kalıyor ya da gözü kapalı sevdiği liderin kaşına, gözüne, tipine ya da dini söylemlerine bakarak gözü kapalı "evet" diyor.

Hükümet acil ve ivedi olarak gördüğü bir anayasa paketini derhal uygulamaya sokmak istiyor. Diyor ki, "Biz bu ükede, terör, işsizlik, yoksulluk, yolsuzluğu bitirmek için, ülkemizin istikrarı için bir anayasa çıkardık, ülkemiz refah ve huzura kavuşacak. Bu anayasayı istiyor musunuz, istemiyor musunuz?" Vatandaş "İstiyorum, evet" derse vatansever, "Hayır istemiyorum" derse terörist, vatan haini... O halde neden tercih kullandırıyorsun? Bir ülkenin hükümet yöneticisi, vatandaşına terörist, vatan haini der mi yahu?

CHP'de bir yetkili olarak değil, bir kadın olarak hem ülkemi yönetenlere hem de dünyaya sesleniyorum!

Karnım doysa da ruhumun aç kaldığı, kulaklarımın türkü aradığı, dilimi konuşan, derdimi anlayan hiç kimsenin olmadığı yerde gurbette bana damga vuran, terörist ilan eden zihniyete yazıklar olsun, bir damla hakkımı helal etmiyorum onlara...

Evet diyenler için mahşere kadar bu vebali boynunda taşımak var, hayır diyenler için Türkiye'de eşitliği, özgürlüğü ve barışı savunanlar olarak yüreğinde gururu ve onuru taşımak var. İşte ben ikinci tercihi kullandım...

- Almanya'da siyaset de yapan bir Türk Halk Müziği yorumcusu olarak, sanatla ilgili sorunları da politik sahneye çekmeyi hedefliyor musun?

ŞİRİN ÜSTÜN - Evet, her alanda olduğu gibi sanatla ilgili sorunlarda çok fazla. Yeri ve zamanı geldiğinde bunlar içinde çaba sarfedeceğim. Sanatın ne vizesi ne de kontrolü olur!

Öyle çok özledik ki dostça, kardeşçe, Kürtçe, Türkçe, Ermenice, Süryanice, Alevice, Sünnice kucaklaşmayı...

İşte bu biriken hayallerimi bütün dünyaya hatta ötesi dostlukların kutsal hayallerinde dalgalandırıp duruyorum... Bunun için vargücümle çalışacağım, güzel günlerin geleceğine inancımla...

KÜNYE | Impressum

Sorumlu Yönetmen
(V.i.S.d.P.):
Osman Çutsay

Sanat Yönetmeni
Artdirector:
Ömer Yaprakkıran

Yazışma Adresi:
info@avrupa-kultur.eu

FERİDUN ZAİMOĞLU DA ROMANLAŞTIRDI

Luther'in tezleri 500 yaşında

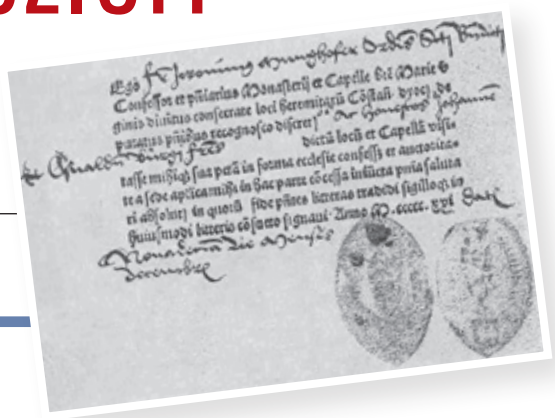

HALİT ÇELİKBUDAK

FRANKFURT

Cennete gitme belgesi "**Endüljans 1521**"

Avrupa'nın tarihinde 16'ncı yüzyıl dinsel bir reform çağı olarak nitelenir. Çünkü daha önce Katolik ve Ortodoks olarak ikiye ayrılan Hıristiyan dünyası, bu kez Martin Luther öncülüğünde yeni bir ayrışma yaşar... Bunun sonucunda Hıristiyanlık'ta ikinci büyük mezhep olan "Protestanlık" doğar. O çağda Hıristiyanlık'ta gerçekleşen bu değişim "Reformasyon" olarak adlan-dırılır. Bu büyük değişim, Almanya'da küçük bir kentteki Wittenberg Üniversitesi teoloji kürsüsünde genç bir keşiş olan Martin Luther'in (1483–1546) etkisiyle alevlenen teolojik bir tartışma olarak başlar.

Martin Luther 1483 yılının kasım ayında Almanyanın Eisleben kentinde Katolik bir ailenin çocuğu olarak doğar. Bakır madenlerinde çalışan babası zamanla zengin olur, böylece Martin'in iyi bir öğrenim görmesini sağlar. Martin, 1501'de Erfurt Üniversitesine girer. İncil'i ilk kez o üniversitenin kütüphanesinde okur.

Luther 22 yaşındayken Erfurt'taki manastıra girerek Augustinus tarikatına katılır. Daha sonra, Wittenberg Üniversitesine girip ilahiyat doktorası alır. Luther, Tanrı'nın günahkârlar hakkınd aki görüşü için İncil'i inceler. Tanrının lütfunun hak edilemeyeceğine, ama bu lütfun ancak Tanrı'nın iman edenlere karşılıksız bir bağışı olduğuna karar verir. Martin Luther, Katolik Kilisesinin başta günah çıkarma ve ölümden sonra cennete gitme belgesi anlamına gelen "endüljans" satışı olmak üzere çeşitli zorlayıcı uygulamalarına karşı çıkar.

Feridun Zaimoğlu ve Evangelio

Almanya'da yaşayan yazar Feridun Zaimoğlu'nun "Evangelio" adlı romanı mart ayından itibaren kitapçılardaki yerini aldı. 21 yıl önce "Kanak Sprak" ile edebiyat dünyasına adım atan Zaimoğlu, bugüne kadar "German Amok", "Leyla" "Koppstoff", "Liebesmal/Scharlachrot" gibi değişik eserlerinden sonra en son geçen yıl "Siebentürmeviertel" (Yedikule Mahallesi) adlı romanıyla büyük yankı uyandırmıştı. Zaimoğlu, "Luther'in 500. yılı" nedeniyle yazdığı yeni romanında, Luther'in Wartburg Şatosu'nda 4 Mayıs 1521- 1 Mart 1522 arasında geçirdiği dönemi anlatıyor. Luther'i korumak, ona nezaret etmek üzere Saksonya Prensi tarafından görevlendirilen Burkhardt'ın gözüyle anlatılan bir dönem... Burkhardt, koyu bir Katolik ve geleneklerine sıkı sıkıya bağlı bir kişi... Katolik Kilisesi'ne karşı çıkan Luther, Burthardt'ın gözüyle okur önüne çıkıyor.

Martin Luther

ÖFKE VE REFORM

Luther endüljans satışı nedeniyle çok öfkelidir. Tanrı'yla pazarlık edilemeyeceğini söyler. 1517 sonbaharında, kiliseyi parasal ve dinsel yönden yolsuzlukla suçlayan "Endüljansın Kuvvetine Dair Tezler" adıyla ünlü 95 tezini yazar. (Latince: Disputatio pro declaratione virtutis indulgentiarum.) Başkaldırmak değil, reformu teşvik etmek isteyen Luther, 500 yıl önce 31 Ekim 1517de Katolik Kilisesi'ne karşı hazırladığı 95 maddeden oluşan tezini bir bildiriyle halka açıklar. Bu tezler, "Reformasyon"u başlatır. Bu yüzden 1517 yılı Reform hareketinin başlangıcı olarak kabul edilir. Bir efsaneye göre de, Luther, bu tezlerin yazılı olduğu kağıtları Wittenberg'deki saray kilisesinin kapısına çiviler.

Reformasyon, Avrupa tarihinde en derin izler bırakan olaylardan biridir. Bu nedenle 2017 yılı boyunca 500'üncü yıldönümü vesilesiyle Reformasyon'un etkileri ve kurucusu tartışılacak. Aslında Alman Protestan Kiliseleri (EKD) ve Alman hükümeti 2008 yılından başlayarak on yıl süren bir "Reformasyon On Yılı" başlattı ve her yıl farklı konular ele alındı. Böylece Reformasyonun kapsamlı içeriğini çok yönlü bir şekilde değerlendirerek 500'üncü yıldönümü kutlamalarına da hazırlanılmış oldu.

Kiliseden yakınan tabii ki sadece Luther değildi. Örneğin Luther'in çağdaşları Rotterdamlı Erasmus ve İngiliz Tyndale de reform için çalışıyorlardı. Ama Almanya'da Johannes Gutenberg'in baskı makinesini icadı sayesinde, Luther'in sesi diğer reformcuların seslerinden daha yüksek çıkmaya ve daha uzaklardan duyulmaya başlar. Luther'in 95 tezi basılıp dağıtılır. Kilise'de reform konusu artık yerel bir konu olmaktan çıkıp, geniş çapta tartışılan bir konu haline gelir ve Luther Almanya'nın en ünlü kişisi olur.

1520 yılında "Alman Ulusunun Hıristiyan Soylularına Bir Sesleniş", "Kilisenin Babil Tutsaklığı" ve "Bir Hıristiyanın Özgürlüğü Üzerine" isimli üç manifesto yayınlayan Luther, kiliseye karşı savaş açar. 15 Haziran 1520'de Papa 10. Leo Martin, Luther'e 60 gün içinde 95 maddeli tezinden vazgeçtiğini açıklamazsa aforoz edileceğini bildiren "Exsurge Domine" isimli bir ferman gönderir. Ancak Luther, bu Papalık fermanını herkesin gözü önünde yakınca 3 Ocak 1521'de "Decet Romanum Pontificem" isimli bildiri ile aforoz edilir. Luther itiraz edince, Worms İmparatorluk Meclisine çağrılır. Luther'in 1521 yılının nisan ayında, Wittenberg'den Worms'a kadar 15 gün süren yolculuğu bir zafer geçidine dönüşür. Luther, Worms'da imparatorun, prenslerin ve Papalık elçisinin karşısına çıkar ve hatalı olduğu İncil'den gösterilmedikçe sözünü geri almayacağını söyler. Suçlu bulunur. Hem aforoz edilip hem de suçlu bulunan Luther'in yaşamı tehlikeye girer.

TAM BİR 'BESTELLER'

Saksonya Dükü III. Frederick, Luther'e kol kanat gerer ve Wittenberg'e dönerken kaçırılmış gibi gösterilir. Gözden uzak Wartburg Şatosuna götürülen Luther orada sakal bırakıp Junker Jörg adında bir şövalye kimliğine bürünür. On ay boyunca, Wartburg Şatosunda yaşar. Burada gizlendiği süre içinde Yeni Ahit'i on haftada herkesin anlayabileceği bir Almancaya çevirir. Yeteneğiyle sıradan insanların da anlayabildiği bir kitap ortaya çıkarır. Luther'in tercümesi, sonradan Almanya'da kabul edilen standart yazı diline dayanak olur.

Martin Luther 1525'te, eski bir rahibe olan Katharina von Bora'yla evlenir. Altı çocuğu olur. Yetenekli bir yazar olan Luther'in 70 cildi aşan yapıtları Hıristiyanlık öğretisine açıklık getirir. Yeni Ahit'ten sonra Eski Ahit'i de 1534'te Almancaya çevirir. Arkadaşları, bilginler, konukları Luther'in düşüncelerini not

etmek için ellerinde kağıt kalemle peşinde dolaşırlar. Bu notlar "Luthers Tischreden" (Lutherin Masabaşı Konuşmaları) adı altında derlenir. Bu derleme İncil'den sonra Alman dilinde en fazla satılan dinsel yayındır.

Reformasyon'un Alman ve Avrupa tarihinin en sarsıcı olaylarından biri olduğu tartışılmaz. Almanya ve Avrupa genelinde teolojik, tarihi ve siyasi derin izler bırakır. Papa'nın Almanya'daki etkinliğinden ve para isteklerinden hoşnut olmayan bazı Alman prensleri Luther'i destekler. Reformu benimseyen derebeylikler kendi kiliselerini kurar. Ama 1524-25 arasında Karaormanların güneyindeki köylüler Luther'in öğretisinden esinlenerek "Hıristiyanlara özgürlük" çağrısıyla toprağa kavuşmak için manastırlara ve derebeylerinin malikânelerine saldırır. Ancak, Luther bu eylemlere karşı çıkar. Köylü ayaklanması kanlı bir şekilde bastırılır. Köylülerin Luther'e olan güveni sarsılır.

Bu yüzden Protestanlık tüm Almanya'da benimsenmez. Luther'in son yıllarında kendi yandaşları arasında çıkan tartışmalar, onun ölümünden sonra da sürer. Katolikler ile Protestanlar iki düşman gruba ayrılır. Luther öldüğünde iki taraf arasında başlayan iç savaş, 25 Eylül 1555'te Augsburg Barışı imzalanıncaya kadar sürer. Buna göre, Protestanlık mezhebi ve kilisesi kesin olarak kabul edilir. Alman İmparatoru Şarlken Luther'i ve taraftarlarını 1529'da protesto ettiği için, Almanya'da yeni oluşan bu mezhebe Protestanlık denir.

Almanya'da başlayan Reform hareketleri İngiltere, Fransa, İsveç, Norveç ve Danimarka gibi ülkelere de yayılmıştır. Luther 1546 yılında Eisleben'de ölür. Onun başlattığı reform hareketi Avrupa'da Katolikliğin bölünmesine yol açar. Yeni kiliseler ortaya çıkar. Almanya, Avusturya ve İskandinavya'da Lutherci kilise, İsviçre, Fransa, Hollanda ve İskoçya'da Presbiteryen Kilise, İngiltere ve onun etkisi olan ülkelerde ise Anglikan Kiliseleri doğar.

Luther'in Tezleri

Martin Luther'in gerek 95 tezinde gerekse diğer eserlerinde Katolik Kilisesine karşı geliştirdiği eleştiriler üç ana başlık altında toplanabilir. Siyasal düşünceler tarihi uzmanlarının yazılarından hareketle bu ana başlıklar şöyle özetlenebilir.

(a)

Kilise'nin dünyevi meseleler üzerinde otoritesinin olduğu şeklindeki doktrine karşı çıkar. Luther'e göre bir piskopos her biri eşit otoriteye sahip olan inananlardan oluşan insanları temsil etme yetkisi ile sınırlıdır. Piskopos, (Papa da bir piskopostur) temsil ettiği inananlardan daha üstün değildir. Vaftiz edilmiş tüm inananlar Kilise'nin üyesidirler. Kral da eşit bir inanan olarak Kilise'nin üyesidir.

(b)

Luther, Papa'nın Kilise ile özdeşleştirilmesine ve İncil'i yorumlamadaki yanılmaz tek otorite olması iddiasına eleştiriler getirir. Nitekim 1519'da Profesör Eck ile Leipzig'de katıldığı bir açık oturumda "Papa'nın yanı sıra, Kilise ileri gelenlerinin tümü ve Kilise'yi yöneten Genel Konsey de yanılabilir" düşüncesini ileri sürer. Luther, tek otorite kaynağı Kutsal Yazıları gösterir. Luther'e göre, İncil'i okuyup anlamak ve yorumlamak her Hıristiyan'ın yapabileceği bir şeydir. Hiçbir okuma biçimi zorunlu olarak diğerlerinden daha üstün değildir. Buna Papa'nın okuma/yorum biçimi de dahildir.

(c)

Luther'in Katolik Kilisesi'ne yönelik üçüncü eleştirisi sadece Papa'nın dini doktrinler hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere konseyler toplayabileceği düşüncesi ile ilgilidir. Luther'e göre, Kilise tüm inananlardan oluşur ve tüm inananlar anlaşmazlıklara düştükleri dini meseleleri çözüme kavuşturmak adına konseyler oluşturabilirler.

avrupa
Yıllık
2016-17
Bremen Tiyatrosu'nda Sezen Aksu'lu
Feridun Zaimoğlu
Ceylan Yıldırım ve "Çocuk Polisiyesi"
"Vatansız Almanlar"
Modern Avrupa'nın Anadolu Korkusu
NSU ve koruyucu eller
www.2016.avrupa-kultur.eu